

לאיסור לא נאמין לזה בלי ראיות מש"ס ופוסקים. ובעיקר הסיפור בשלמא אם היה אומר לנוסע אני החפץ חיים ואיני כמו שאתה חושב אלא אני יהודי פשוט שפיר דמי ולא היתה יוצאת מזה שום תקלה אלא הנוסע היה מוסיף לו אהבה בעד ענוותנותו היתירה, אבל במה שהסתיר זהותו וכאילו דיבר סרה על אחר יש בו מראית עין של לשון הרע ועוד שהכשיל את הנוסע באיסור דאורייתא של גידוף והכאה, אלא בודאי אין הסיפור אמת.

וכיון שמכל הטעמים האלה אין איסור בפרסום המכתב מאי חזית לחוש לכבוד הרב המבזה ליחוש לכבוד הרבנים המבוזים כמו שכתב במשנה למלך בהלכות תלמוד תורה פרק ו' הלכה א' ועיין בבני בנים חלק ב' סימן ל"ד.

יהודה הרצל הנקין

יהודי שלא הכיר שהוא החפץ חיים וסיפר לו שנוסע לבקר אצל החפץ חיים בראדין והפליג בשבחו, והחפץ חיים אמר לו למה אתה הולך אליו כי אינו גדול כמו שאתה חושב אלא הוא יהודי פשוט, ואותו יהודי התרגו על דבריו וחרפו וגדפו והגיע לידי הכאה. ואחר כך כאשר בא לבקר את החפץ חיים בביתו השתומם לגלות שהוא האיש שאיתו רב ברכבת ובקש מחילה, ואמר לו החפץ חיים שאדרכה הוא אסיר תודה לו היות וכתב ספר שלם על הלכות לשון הרע ולא עמד על ההלכה שאסור לדבר לשון הרע גם על עצמו עד שהעמידו הוא על הדבר עכ"ל הסיפור וכתב עליו בעלי תמר שיש סמוכין לזה מהירושלמי הנ"ל. ואולם אין פוסקים הלכה מתוך סיפורים וכבר כתבתי שאין ראיה מהירושלמי, ומה שלא עמד על הלכה זו בספר חפץ חיים אותו נקבל כי אכן לא נמצא שם אבל מה שמשמע שחזר בו ודן דין חדש

סימן יט

כתיבת "קל" בתור כינוי והערות בספר אחד

ביה, ז' אלול תשנ"ד
למחבר אחד

את ענין צרוף לתפלה בצבור וחלק מהדברים עולה לפי מה שהוכחתי מן התרומת הדשן שתפלה בלחש מקרי התחלת תפלה בצבור ונפקא מינה לאם יצאו מקצתם קודם חזרת הש"ץ עיין בבני בנים חלק ב' סימן ד'. ובענין אמירת מי שברך בלי לנדור לצדקה עיין דברים חריפים בעדות לישראל אות ס"ז [כתבי הגר"א הענקין חלק א' עמ' 164].

והגמ"ז לא היה קם באמירת אליקינו בזימון. ובברכת המזון בברכה השלישית היה אומר הגדושה, ומסיים בונה ירושלים ברחמי אמן כדי שלא להפסיק באמצע הברכה בהוספת "ברחמי".

רצוני לעורר על מה שכבודו כותב תמיד במקום א"ל את האותיות "קל" וכוונתו לקרוא את הק"ף בציר"ה כמו שמבטאים העולם, אבל הלא בדרך כלל המלה נקראת בפת"ח מלשון קל וכבד והוי ביון להשתמש בה להזכיר שם ה'. והרבה פעמים הקורא אינו מבחין מראש כיצד לקרוא ומבטאה בלבו בפת"ח כפשוטה עד שמבין מן ההמשך שהכוונה היא לציר"ה

נהניתי מספרו ומצאתי בו הנהגות שגם הגמ"ז זצלה"ה היה נוהג בהן, כמו לקשור רצועת תפילין של יד סביב האצבעות קודם להניח של ראש ואמר שיש בזה גם משום וקשרתם לדעת הר"א. ודקדק לאמר מוריד הגשם בסג"ל. והיה עונה ברוך הוא בלבד ולא וברוך שמו כדי להמעיש בהפסק, ולפי מה שכבודו הביא מהגר"ד זצ"ל שלא לאמר ברוך הוא וברוך שמו כי אין לברך את עצמותו ית' הוא הדין אפשר לענות ברוך שמו בלבד, ורק לא הבנתי הקפידה כי בכל מקום אומרים הקדוש ברוך הוא וכן בקדיש, ובברוך שאמר אומרים נגדלך וכו' ונזכיר שמך עכ"ל הרי שמשבחים אותו וגם את שמו.

וכשהיו לחוצים בזמן העדיף הגמ"ז שהצבור יאמר כל השמונה עשרה מלה במלה עם הש"ץ ולא לאמר חצי קדושה. וכבודו הביא בכמה מקומות

שכל הדפוסים הראשונים של שלחן ערוך יורה דעה שם בסעיף ט' נדפס אל אלוך אלדים וכו' בדל"ת כמנהג הספרדים ובלבוש נדפס אל אלוך אלקים וכו' בקו"ף כמנהג האשכנזים והקשה למה שינו רק לכתוב אלוך ואלדים או אלוך ואלקים אבל השאירו השם "אל" בלי שנוי ושכן הוא גם במחזור רומא, ותירץ שלא רצו לכתוב קל או דל בלי ניקוד שמא יטעו לקרוא בפת"ח ויבואו לידי חירוף וכמו שכתבתי. וסיים שאף על פי שיכלו לכתוב קאל לא נהגו כן שאין מוסיפין אות (כצ"ל) בכינוי עכ"ל כלומר שמשנים אות אבל אין מוסיפים למספר האותיות, ולע"ד לא רצו לכתוב אותיות קל או דל ככנוי אפילו כשאי אפשר לטעות שלכן לא כתבו קלוה קלהים אף על פי שעדיף טפי כי אין אותיות שם קודש מובלעות בהם כלל.

יהודה הרצל הנקין

ומכוער הדבר ואם הוציא מפיו הוי חירוף. ואף על פי שכבודו אינו יחיד בזה ועיין בשדי חמד בקונטרס באר בשדי במכתב הכ"ג שהגאון מלבוב כתב "קל" כמה פעמים, ובמשך חכמה נדפס תמיד אלדינו ודל בדל"ת והיינו הך קל או דל והגם שהספר נדפס אחרי פטירת המחבר ואולי המדפיסים הם שסדרו כן אבל הלא נדפס בהשגחת הרב אב"ד של ריגה. מכל מקום אני על משמתי אעמודה שאין לכתוב כן כי יש בזה לתא של כנוי שם גנאי ולא תעשון כן לה' אלקיכם, ומה שכתב בשו"ת תבואות שמ"ש חלק יורה דעה סימן ע"ז אות ז' שנוהגים לכתוב בקו"ף כדי להזכיר לבטא בקו"ף אינו מספיק כי יכולים לכתוב בשינוי קאל או קאל או קל ובערוך השלחן יורה דעה סימן רע"ו אות כ"א כתב ק"ל.

שוב ראיתי בספר עלי תמר על הירושלמי מסכת מגילה פרק א' הלכה ט' עמ' נ"ח-נ"ט שהעיר

סימן כ

מיחזור דפי צילום של ספרי קודש

הקורעקט"ן נעשו לאיבוד ולא ללמוד בהם כלל עיין בשו"ת משיב דבר חלק ב' סימן פ' ושלא כדפי זיראק"ס שלומדים בהם שעה או שעתיים וכיון שנתקדשו נתקדשו ודינם כספרים שבלו כי מאי שנא שלמדו בהם שעה אחת או שנים רבות, ולא יועיל בזה תנאי וכמו שהביא בשו"ת עין יצחק שם אות ל"ג מן האור זרוע חלק א' סוף סימן תקע"א שבמה שיש בו קדושת הגוף לא מהני תנאה דמעיקרא בתר דנשתמשו בהם עכ"ל. ועוד שבזמננו אפילו קבורה לא הועילה כי הגויים חפרו והוציאו את הדפים לאחר שנקברו כדי לקנח בהם כמו שכתב שם בתחילת התשובה והיתה שעת-דחק גדול ולכן התאמצו למצוא היתר לשורפם, ואילו היום מקומות קבורת השמות שמורים והגויים אינם צריכים לדפים כי הנייר מצוי.

ובפרט שיש לתהות הרבה במה שפשוט לשו"ת עין יצחק ומשיב דבר ועוד אחרונים שאיסור מחיקת השם מן התורה תלוי בכוננת הכותב לקדש

ב"ה, כ"ז ניסן תשנ"ו
לרב אחד

עיינתי בשאלתו בדבר מיחזור דפי-צילום של ספרי קודש זיראק"ס בלע"ז שלומדים בהם שעור אחד או שנים ושוב אין שימוש בהם ובקהילתו שהיא גדולה נערמים למאות ולאלפים. ואופן המיחזור הוא שאוספים הרבה ניירות יחד ושורים אותם בכימיקא"לים להוריד את הדיו ואחר כך כותשים אותם דק דק וממיסים אותם ועושים מהם נייר חדש מסוגים שונים.

עברתי על כל הצדדים ולא מצאתי פתח להקל בדפים שיש עליהם שמות שאינם נמחקים. ומה שהתירו האחרונים לשרוף: פי"הגה פרופ"ס (קורעקט"ן) בלע"ז אינו ענין לכאן כי לא דברו אלא בקורעקט"ן שאין בהם אזכרות עיין בשו"ת עין יצחק חלק אורח חיים סימן ה' ואבני נזר חלק יורה דעה סימן שע"ו, או אפילו יש בהם אזכרות מכל מקום